

INGLIZ TILIDAGI JARGON SO‘ZLARNING DIALOGDA ISHLATILISH MADANIYATI

Uktamova Umida Uktamovna

Navoiy Inovatsiya Universiteti

Lingvistika (Ingliz tili) yo‘nalishi 1- kurs magistri

[http://e-mail:umidu5683@gmail.com](mailto:umidu5683@gmail.com)

+998974177747

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20265248>

Annotatsiya: Mazkur ilmiy tezisda ingliz tilidagi jargon so‘zlarning dialogik nutqda qo‘llanish xususiyatlari, ularning kommunikativ vazifalari hamda madaniy jihatlarini tahlil qilinadi. Jargon birliklari zamonaviy ingliz tilining muhim qatlamlaridan biri bo‘lib, ular ijtimoiy guruhlar, yoshlar submadaniyati, kasbiy muhit va internet kommunikatsiyasida keng qo‘llanadi. Tadqiqot davomida jargonlarning dialogdagi pragmatik vazifalari, emotsional-ekspressiv xususiyatlari va madaniyatlararo kommunikatsiyadagi o‘rni ilmiy adabiyotlar asosida yoritildi. Shuningdek, jargon birliklarining nutq madaniyatiga ta’siri hamda ularni qo‘llashda ijtimoiy me’yorlarning ahamiyati ko‘rsatib berildi. Tadqiqot natijalari ingliz tilshunosligi, sotsiolingvistika va pragmatika yo‘nalishlari uchun muhim ilmiy ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar: jargon, dialogik nutq, kommunikatsiya, sotsiolingvistika, pragmatika, ingliz tili, nutq madaniyati, submadaniyat, lingvistik birlik, ekspressivlik, madaniyatlararo muloqot.

Аннотация: В данном научном тезисе анализируются особенности употребления жаргонных слов английского языка в диалогической речи, их коммуникативные функции и культурные аспекты. Жаргонные единицы являются одним из важных слоёв современного английского языка и широко используются в социальных группах, молодёжных субкультурах, профессиональной среде и интернет-коммуникации. В ходе исследования на основе научной литературы были освещены прагматические функции жаргонизмов в диалоге, их эмоционально-экспрессивные особенности и роль в межкультурной коммуникации. Также показано влияние жаргонных единиц на культуру речи и значение социальных норм при их употреблении. Результаты исследования имеют важное научное значение для английского языкознания, социолингвистики и прагматики.

Ключевые слова: жаргон, диалогическая речь, коммуникация, социолингвистика, прагматика, английский язык, культура речи, субкультура, лингвистическая единица, экспрессивность, межкультурное общение.

Abstract: This scientific thesis analyzes the features of the use of English jargon words in dialogic speech, their communicative functions, and cultural aspects. Jargon units are one of the important layers of modern English and are widely used in social groups, youth subcultures, professional environments, and internet communication. During the research, the pragmatic functions of jargon in dialogue, their emotional and expressive characteristics, and their role in intercultural communication were highlighted based on scientific literature. In addition, the influence of jargon units on speech culture and the importance of social norms in their usage were demonstrated. The results of the research are of significant scientific importance for the fields of English linguistics, sociolinguistics, and pragmatics.

Keywords: jargon, dialogic speech, communication, sociolinguistics, pragmatics, English language, speech culture, subculture, linguistic unit, expressiveness, intercultural communication.

Kirish

Til jamiyatning ijtimoiy va madaniy rivojlanishini aks ettiruvchi asosiy kommunikativ vositadir. Har bir davrda til tarkibida yangi birliklar shakllanib boradi va ular nutq jarayonida faol qo'llanadi. Jargon so'zlar ham ana shunday birliklardan biri bo'lib, ular ma'lum ijtimoiy guruhlar yoki kasbiy qatlamlar tomonidan qo'llanadigan noformal leksik birliklar hisoblanadi [1].

Ingliz tilida jargon birliklarining shakllanishi XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab tezlashdi. Ayniqsa, yoshlar madaniyati, ommaviy axborot vositalari, kino industriyasi va internet kommunikatsiyasi jargonlarning ommalashishiga katta ta'sir ko'rsatdi [2]. Zamonaviy ingliz tilida jargon birliklari kundalik dialoglarda, ijtimoiy tarmoqlarda, kasbiy suhbatlarda hamda madaniyatlararo muloqotda faol qo'llanmoqda.

Sotsiolingvist olimlar jargonni tilning ijtimoiy differensiasiyasi bilan bog'laydilar. P. Trudgill va W. Labov tadqiqotlarida jargonlar ijtimoiy identifikatsiya vositasi sifatida baholangan [3]. Jargon birliklari insonning ma'lum guruhga mansubligini ko'rsatadi va muloqot ishtirokchilari o'rtasida yaqinlik hissini shakllantiradi.

Dialogik nutqda jargonlarning qo'llanishi kommunikativ vaziyatga bog'liq holda o'zgaradi. Rasmiy muloqotda jargon birliklarining ortiqcha ishlatilishi nutq madaniyatiga salbiy ta'sir qilishi mumkin, biroq norasmiy suhbatlarda ular tabiiy kommunikativ vosita sifatida namoyon bo'ladi [4].

Mazkur tezisda ingliz tilidagi jargon so'zlarning dialogdagi qo'llanish madaniyati, ularning pragmatik va sotsiolingvistik xususiyatlari ilmiy manbalar asosida tahlil qilinadi.

Metodologiya

Tadqiqot davomida sotsiolingvistik, pragmatik va diskursiv tahlil metodlaridan foydalanildi. Ingliz tilidagi jargon birliklari bo'yicha ilmiy manbalar, lug'atlar va tilshunoslik tadqiqotlari o'rganildi. Ayniqsa, E. Partridge, T. Allan, K. Burridge, D. Crystal va J. Holmesning ilmiy ishlari asosiy nazariy manba sifatida xizmat qildi [5].

Dialogik nutqda jargonlarning qo'llanish xususiyatlarini aniqlash uchun ingliz tilidagi badiiy asarlar, filmlar ssenariylari hamda internet kommunikatsiyasi namunalaridan foydalanildi. Tadqiqotda pragmatik tahlil orqali jargon birliklarining emotsional-ekspressiv funksiyalari o'rganildi.

Sotsiolingvistik metod yordamida jargonlarning yosh, kasb va ijtimoiy guruhlariga ko'ra differensial xususiyatlari tahlil qilindi. Shuningdek, kommunikativ vaziyatning jargon ishlatilishiga ta'siri ham ko'rib chiqildi.

Natijalar

Tadqiqot natijalari ingliz tilidagi jargon birliklari dialogik nutqda bir nechta muhim funksiyalarni bajarishini ko'rsatdi.

Birinchidan, jargonlar kommunikativ yaqinlikni ta'minlaydi. Norasmiy suhbatlarda “cool”, “buddy”, “dude”, “bro” kabi birliklar suhbatdoshlar o'rtasidagi ijtimoiy masofani qisqartiradi [6]. Ayniqsa, yoshlar nutqida jargon birliklari do'stona muhit yaratishda muhim vosita hisoblanadi.

Ikkinchidan, jargonlar emotsional-ekspressiv ma’no ifodalaydi. Tadqiqotlar shuni ko’rsatadiki, ingliz tilidagi ko’plab jargon birliklari standart leksik birliklarga qaraganda kuchliroq hissiy ta’sirga ega [7]. Masalan, “awesome”, “sick”, “crazy” kabi birliklar zamonaviy ingliz tilida ijobiy baho ifodalash uchun keng ishlatiladi.

Uchinchidan, jargonlar guruh identifikatsiyasi vositasi sifatida xizmat qiladi. Kasbiy jargonlar ma’lum mutaxassislik vakillari o’rtasida tezkor kommunikatsiyani ta’minlaydi [8]. Masalan, IT sohasida “bug”, “crash”, “spam” kabi jargon birliklari texnik muloqotning ajralmas qismiga aylangan.

Shuningdek, internet kommunikatsiyasining rivojlanishi yangi jargon birliklarining paydo bo’lishiga olib kelgani aniqlandi. “LOL”, “OMG”, “BTW”, “IDK” kabi qisqartmalar raqamli kommunikatsiyaning asosiy elementlariga aylangan [9].

Tadqiqot davomida jargon birliklarining ortiqcha qo’llanilishi ayrim kommunikativ muammolarni yuzaga keltirishi ham kuzatildi. Ayniqsa, turli yosh yoki madaniyat vakillari o’rtasidagi muloqotda jargonlarning noto’g’ri tushunilishi kommunikativ to’siqlarni yuzaga chiqaradi [10]

Tahlil va muhokama

Ingliz tilidagi jargon birliklari zamonaviy til tizimining eng faol va tez o’zgaruvchan qatlamlaridan biri hisoblanadi. Tilshunoslikda jargon tushunchasi ma’lum ijtimoiy, kasbiy yoki yosh guruhlariga xos bo’lgan noformal leksik birliklarni ifodalash uchun qo’llanadi. Ushbu birliklar oddiy so’zlashuv nutqida, ayniqsa dialogik kommunikatsiyada keng ishlatiladi va insonlarning ijtimoiy munosabatlarini aks ettiruvchi muhim lingvistik vosita sifatida namoyon bo’ladi [1]. Ingliz tilida jargonlarning rivojlanishi jamiyatdagi texnologik taraqqiyot, ommaviy madaniyat va global kommunikatsiya bilan chambarchas bog’liqdir.

Tilshunos D. Crystalning ta’kidlashicha, zamonaviy ingliz tilida jargonlarning keng tarqalishi tilning tabiiy evolyutsion rivojlanish jarayonidir [12]. Til doimo ijtimoiy ehtiyojlarga moslashadi va yangi kommunikativ vaziyatlar yangi leksik birliklarning paydo bo’lishiga sabab bo’ladi. Ayniqsa, yoshlar orasida shakllanayotgan submadaniyatlar yangi jargon birliklarini yaratishda muhim omil hisoblanadi. Masalan, “lit”, “cool”, “vibe”, “chill”, “ghosting”, “cringe” kabi birliklar dastlab ma’lum yosh guruhlarida qo’llangan bo’lsa, keyinchalik ommaviy kommunikatsiya vositalari orqali keng tarqalgan [2].

Dialogik nutqda jargonlarning ishlatilishi pragmatik maqsadlarni amalga oshirishga xizmat qiladi. Suhbat davomida jargon birliklari orqali samimiylik, yaqinlik, hazil yoki hissiy munosabat ifodalanadi. Pragmatika nuqtai nazaridan qaraganda, jargon birliklari muloqotning emotsional ta’sirini kuchaytiruvchi vosita hisoblanadi [5]. Masalan, ingliz tilidagi “buddy”, “bro”, “dude” kabi birliklar suhbatdoshlar o’rtasidagi ijtimoiy masofani qisqartiradi va do’stona muhit yaratadi. Shu sababli jargon birliklari norasmiy dialoglarning muhim tarkibiy qismi sifatida namoyon bo’ladi.

Jargonlarning dialogik nutqdagi yana bir muhim xususiyati ularning ekspressivlik darajasidir. Oddiy adabiy birliklarga nisbatan jargon so’zlar ko’proq hissiy bo’yoqqa ega bo’ladi [7]. Masalan, ingliz tilidagi “awesome”, “epic”, “insane” kabi birliklar oddiy “good” yoki “interesting” so’zlariga qaraganda kuchliroq emotsional ma’no ifodalaydi. Bu holat suhbatning ta’sirchanligini oshiradi va muloqot ishtirokchilarining hissiy holatini aniqroq ifodalashga yordam beradi.

Sotsiolingvistik jihatdan jargon birliklari insonning ijtimoiy identitetini ifodalovchi vosita hisoblanadi. P. Trudgill va W. Labov tadqiqotlarida jargonlarning ma’lum guruhga mansublik belgisi sifatidagi funksiyasi alohida ta’kidlangan [3]. Yoshlar, talabalar, sportchilar yoki ma’lum kasb egalari o’z guruhiga xos jargon birliklarini qo’llash orqali o’zlarini shu ijtimoiy qatlamning bir qismi sifatida namoyon qiladilar. Masalan, talaba yoshlar orasida “hang out”, “cram”, “freshman”, “senior” kabi birliklarning faol ishlatilishi ularning ijtimoiy muhitini aks ettiradi.

Kasbiy jargonlar ham dialogik nutqning muhim elementi hisoblanadi. Tibbiyot, harbiy soha, biznes va axborot texnologiyalarida jargon birliklari kommunikatsiyani tezlashtirish va qisqa shaklda axborot uzatish vazifasini bajaradi [8]. Masalan, tibbiyotda “stat”, “BP”, “ER” kabi qisqartmalar kundalik professional muloqotda keng qo’llanadi. Axborot texnologiyalarida esa “bug”, “spam”, “crash”, “firewall” kabi jargon birliklari mutaxassislar o’rtasidagi dialoglarda samarali kommunikativ vosita bo’lib xizmat qiladi.

Biznes kommunikatsiyasida jargon birliklarining ishlatilishi ayniqsa keng tarqalgan. “Deadline”, “startup”, “networking”, “feedback”, “target audience” kabi birliklar zamonaviy biznes tilining ajralmas qismiga aylangan [8]. Ushbu jargonlar muloqotni ixchamlashtiradi va professional kommunikatsiyani samarali tashkil etishga yordam beradi. Shu bilan birga, kasbiy jargonlarning haddan tashqari ishlatilishi soha bilan tanish bo’lmagan insonlar uchun kommunikativ qiyinchiliklar tug’dirishi mumkin.

Jargon birliklarining rivojlanishida ommaviy axborot vositalari va kino industriyasining ta’siri juda katta. Hollywood filmlari, seriallar va musiqa industriyasi ingliz tilidagi jargonlarning global miqyosda ommalashishiga sabab bo’lgan [2]. Ayniqsa, amerika ingliz tiliga xos slang va jargon birliklari internet hamda media orqali boshqa davlatlarga ham keng tarqalmoqda. Natijada ingliz tilidagi ko’plab jargon birliklari xalqaro kommunikatsiyada ham faol ishlatilmoqda.

Internet kommunikatsiyasi jargonlarning rivojlanishida yangi bosqichni boshlab berdi. Ijtimoiy tarmoqlar, messenjerlar va forumlarda qisqa va tezkor kommunikatsiya ehtiyoji yangi jargon birliklarining shakllanishiga olib keldi [12]. “LOL”, “OMG”, “BTW”, “IDK”, “BRB” kabi qisqartmalar raqamli kommunikatsiyaning asosiy elementlariga aylandi. Oxford English Dictionary ma’lumotlariga ko’ra, internet kommunikatsiyasi natijasida yuzlab yangi slang va jargon birliklari ingliz tilining zamonaviy lug’at tarkibiga kiritilgan [9].

Raqamli kommunikatsiyada jargon birliklari nafaqat vaqtni tejash, balki emotsional holatni tez ifodalash uchun ham xizmat qiladi. Masalan, “LOL” qisqartmasi suhbatda kulgi yoki hazilni ifodalash vositasi sifatida ishlatiladi. Bu holat yozma dialoglarda emotsional komponentni saqlab qolishga yordam beradi. Shu bilan birga, internet jargonlari ko’pincha yosh avlod nutqida faol ishlatiladi va ularning kommunikativ uslubini shakllantiradi.

Madaniyatlararo kommunikatsiyada jargon birliklarining ishlatilishi murakkab lingvistik hodisalardan biri hisoblanadi. Ingliz tilini ikkinchi til sifatida o’rganuvchilar ko’pincha jargonlarning ma’nosini to’liq anglamaydilar [5]. Chunki jargon birliklarining mazmuni ko’pincha ma’lum madaniy kontekst bilan bog’liq bo’ladi. Masalan, “spill the tea” yoki “ghosting” kabi birliklarning haqiqiy ma’nosini tushunish uchun ingliz tilidagi zamonaviy madaniy kontekstni bilish talab etiladi.

J. Holmes tadqiqotlarida til birliklarini to’g’ri tushunish uchun madaniy kompetensiya muhim ahamiyatga ega ekanligi ta’kidlangan [6]. Madaniyatlararo kommunikatsiyada jargon birliklarining noto’g’ri talqin qilinishi kommunikativ xatolarga olib kelishi mumkin. Shu sababli

ingliz tilini o‘rganishda nafaqat grammatik bilimlar, balki zamonaviy kommunikativ madaniyatni ham o‘rganish zarur hisoblanadi.

Dialogik nutqda jargonlarning ishlatilishi kommunikativ vaziyat bilan chambarchas bog‘liqdir. Norasmiy suhbatlarda jargon birliklari tabiiy kommunikativ vosita bo‘lsa, rasmiy kommunikatsiyada ularning ortiqcha ishlatilishi nutq madaniyatiga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin [10]. Masalan, ish uchrashuvlari yoki akademik nutqda haddan tashqari ko‘p slang va jargon ishlatish professional imidjga zarar yetkazadi. Shu sababli kommunikativ vaziyatga mos til birliklarini tanlash pragmatik kompetensiyaning muhim elementi hisoblanadi.

Tilshunoslar jargonlarning ijobiy va salbiy jihatlarini alohida ko‘rsatib o‘tadilar. Ijobiy tomondan, jargon birliklari nutqning tabiiyligini, samimiyligini va emotsional ta‘sirini oshiradi [4]. Bundan tashqari, ular tilning boyishiga va yangi kommunikativ ehtiyojlarning qondirilishiga xizmat qiladi. Salbiy tomondan esa jargonlarning ortiqcha ishlatilishi til me‘yorlarining buzilishiga hamda avlodlararo kommunikativ tafovutlarning kuchayishiga olib kelishi mumkin.

Yoshlar nutqida jargonlarning faol ishlatilishi zamonaviy sotsiolingvistikaning dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi. Yoshlar jargonlari ko‘pincha submadaniyatlarning lingvistik belgisi sifatida namoyon bo‘ladi [11]. Masalan, musiqa, sport yoki internet submadaniyatlariga oid jargon birliklari ma‘lum guruh vakillarining o‘zaro kommunikatsiyasida faol qo‘llanadi. Bu holat tilning ijtimoiy differensiasiyasini yaqqol namoyon qiladi.

Shuningdek, jargon birliklari ko‘pincha kreativ til vositasi sifatida ham namoyon bo‘ladi. Yangi jargonlar metafora, qisqartirish, semantik o‘zgarish yoki fonetik transformatsiya asosida shakllanadi [1]. Masalan, ingliz tilidagi “cool” so‘zi dastlab “sovuq” ma‘nosini bildirgan bo‘lsa, keyinchalik “zo‘r”, “ajoyib” ma‘nolarida ishlatila boshlagan. Bu holat til birliklarining semantik evolyutsiyasini ko‘rsatadi.

Internet va global kommunikatsiya natijasida ingliz tilidagi jargon birliklari boshqa tillarga ham kirib bormoqda. Bugungi kunda ko‘plab davlatlarda yoshlar nutqida inglizcha jargonlardan foydalanish holatlari kuzatilmoqda. Bu jarayon globalizatsiyaning tilga ta‘sirini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, ayrim tadqiqotchilar bu holat milliy til me‘yorlariga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkinligini ta‘kidlaydilar [10].

Jargon birliklarining ommalashuvi ommaviy madaniyat bilan ham bevosita bog‘liqdir. Musiqa industriyasi, ayniqsa hip-hop va rap madaniyati ko‘plab yangi slang va jargon birliklarining tarqalishiga sabab bo‘lgan [7]. Kino va seriallar orqali esa ushbu birliklar xalqaro auditoriyaga yetib bormoqda. Natijada ingliz tilidagi jargonlar global kommunikatsiyaning muhim elementiga aylanmoqda.

Dialogik nutqda jargonlarning ishlatilishi ko‘pincha kommunikativ strategiya sifatida ham namoyon bo‘ladi. Suhbatdoshlar jargon birliklari yordamida o‘zaro yaqinlik yaratadi, guruh birdamligini kuchaytiradi yoki ma‘lum hissiy holatni ifodalaydi [5]. Ayniqsa, yoshlar orasidagi norasmiy dialoglarda jargon birliklari muloqotning tabiiy va erkin kechishini ta‘minlaydi.

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, zamonaviy ingliz tilidagi jargonlar doimiy ravishda yangilanib boradi [12]. Ba‘zi jargon birliklari qisqa muddat davomida faol ishlatilsa, ayrimlari umumxalq tiliga kirib boradi. Masalan, dastlab slang hisoblangan “OK”, “bus”, “phone” kabi birliklar keyinchalik standart ingliz tilining bir qismiga aylangan. Bu holat jargonlarning til rivojlanishidagi ahamiyatini ko‘rsatadi.

Xulosa

Ingliz tilidagi jargon soʻzlar zamonaviy dialogik nutqning muhim tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi. Ular kommunikativ yaqinlikni taʼminlash, emotsional-ekspressiv maʼno ifodalash hamda guruh identifikatsiyasini shakllantirish kabi vazifalarni bajaradi.

Tadqiqot natijalari jargon birliklarining til rivojlanishidagi tabiiy hodisa ekanligini koʻrsatdi. Ayniqsa, internet kommunikatsiyasi va ommaviy madaniyat jargonlarning keng tarqalishiga katta taʼsir koʻrsatmoqda.

Shuningdek, jargonlardan foydalanishda kommunikativ vaziyat va nutq madaniyatini hisobga olish muhimligi aniqlandi. Norasmiy muloqotda jargon birliklari samarali kommunikativ vosita boʻlsa, rasmiy nutqda ularning meʼyoriy qoʻllanilishi talab etiladi.

Mazkur tadqiqot ingliz tilshunosligi, pragmatika va sotsiolingvistika yoʻnalishlarida jargon birliklarini oʻrganishda muhim ilmiy manba boʻlib xizmat qiladi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Partridge E. *Slang Today and Yesterday*. — London: Routledge, 1970. — 45–52-betlar.
2. Crystal D. *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*. — Cambridge University Press, 2019. — 112–118-betlar.
3. Trudgill P. *Sociolinguistics: An Introduction to Language and Society*. — Penguin Books, 2000. — 67–74-betlar.
4. Allan K., Burrige K. *Forbidden Words: Taboo and the Censoring of Language*. — Cambridge University Press, 2006. — 93–101-betlar.
5. Holmes J. *An Introduction to Sociolinguistics*. — Routledge, 2013. — 210–225-betlar.
6. Eble C. *Slang and Sociability*. — University of North Carolina Press, 1996. — 55–69-betlar.
7. Chapman R. *Dictionary of American Slang*. — Harper & Row, 1987. — 31–40-betlar.
8. Fromkin V., Rodman R., Hyams N. *An Introduction to Language*. — Cengage Learning, 2018. — 342–350-betlar.
9. Oxford English Dictionary. *New Words Notes*. — Oxford University Press, 2021. — 15–22-betlar.
10. Yule G. *The Study of Language*. — Cambridge University Press, 2020. — 254–260-betlar.
11. Labov W. *Sociolinguistic Patterns*. — University of Pennsylvania Press, 1972. — 183–190-betlar.
12. Crystal D. *Language and the Internet*. — Cambridge University Press, 2011. — 78–91-betlar.